

Donderdag
29 november
2001

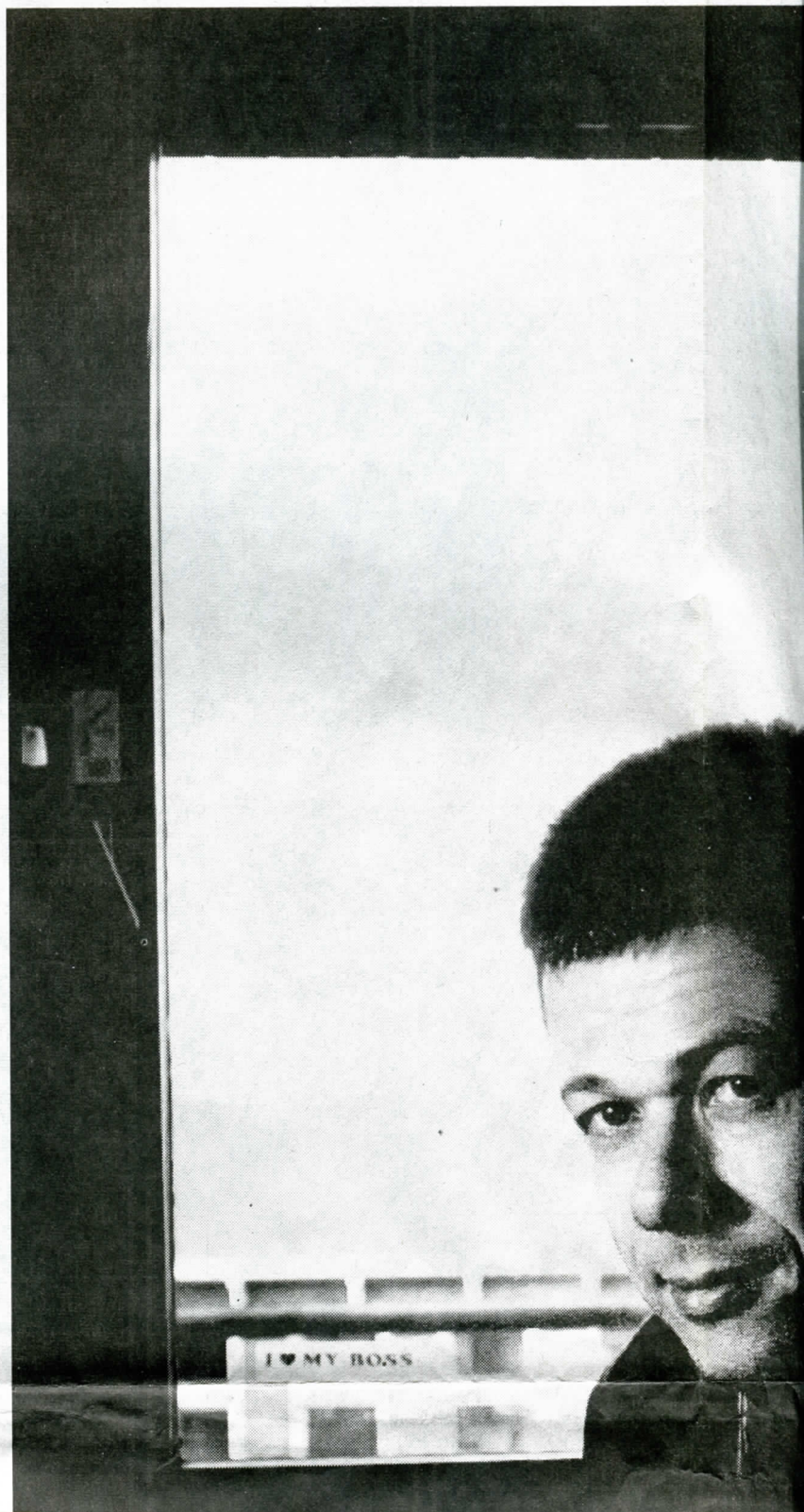
Communicatie

Luuk Hajema beschrijft
van een moeizame driehoek

Over politici, po

Politici, pers en burgers. Het is al tijden een moeizame driehoeksrelatie. Politici hebben, vinden ze, goede bedoelingen, de media berichten daar kritisch over. Burgers hebben vaak het idee 'ze doen maar wat' en laten bij de verkiezingen of bij een referendum hun afkeer blijken. Steeds meer energie steekt de overheid daarom in een goede communicatie met de burgers. Het valt iedere dag te zien aan de steeds mooiere Postbus 51-spotjes. Alle overheidsinstellingen hebben bovendien uitgebreide afdelingen voorlichting of communicatie in dienst. Maar of het allemaal helpt...

Historicus Luuk Hajema promoveert maandag op een proefschrift over de geschiedenis van de overheidscommunicatie. Hij werkt bij de gemeente Groningen als hoofd communicatie bij de dienst ruimtelijke ordening en economische zaken. Daarom heeft hij zijn eigen werkgever als voorbeeld centraal gezet in zijn boek. Groningen is volgens hem een ideaal model om de wisselwer-

beschrijft de geschiedenis
driehoeksrelatie in Groningen

, pers en burgers

veel gereserveerder op. Hij verwierf zich in die jaren veel gezag met zijn scherpe commentaren.

Na het vertrek van Van den Berg en Wallage verslechterde de verhouding tussen het Nieuwsblad en de politici op het stadhuis snel. Vaders' opvolger Ton Schuurmans wilde volgens Hajema een veel scherpere journalistiek. Schuurmans vond een aanhanger in stadsver-

Historicus Luuk Hajema promoveert maandag op een proefschrift over de geschiedenis van de overheidscommunicatie. Hij werkt bij de gemeente Groningen als hoofd communicatie bij de dienst ruimtelijke ordening en economische zaken. Daarom heeft hij zijn eigen werkgever als voorbeeld centraal gezet in zijn boek. Groningen is volgens hem een ideaal model om de wisselwerking tussen overheid, pers en burgers duidelijk te maken.

Door **Hilbrand Polman**

Hoewel Hajema dus voorlichter is, beperkt hij zijn proefschrift niet tot de rol van deze beroepsgroep. Integendeel, hij ziet kranten en de andere massamedia als een belangrijker schakel tussen de overheid en de burgers. Plezierig neveneffect van deze zienswijze is dat zijn proefschrift een aantal zeer lezenswaardige anekdotes bevat over de relatie tussen de politici en de regionale kranten. Die stonden vaak op gespannen voet met elkaar.

De rijksoverheid begon voor de oorlog op bescheiden schaal met voorlichting. Amsterdam kreeg in 1936 ook al een voorlichter. In de jaren vijftig kwamen de andere grote steden. Groningen was hekkensluiter in het rijtje. Daar kwam in 1966 de eerste.

Waarom was Groningen zo laat? „Groningen was in de jaren vijftig toch wat achtergebleven”, legt Hajema uit. „De economische ontwikkeling ging hier langzamer dan in het Westen. En het stadsbestuur was uitermate stabiel. Wethouders bleven jarenlang op hun post.”

Die wethouders hadden ook helemaal geen voorlichter nodig. Ze onderhielden een uiterst innige band met de verzuilde pers. Iedere politieke stroming had zijn eigen krant en de journalisten schreven braaf op wat hun politieke voorliden verwachtten. De PvdA had het Vrije Volk, waarvan de redactiechef de fractievergaderingen bijwoonde, zonder dat het ooit bij hem opkwam geheime informatie in de krant te zetten. De ARP en de CHU hadden de Nieuwe Provinciale Groninger Courant, hoofdredacteur E. van Ruller was een tijdlang tevens fractievoorzitter van de anti-revolutionairen. De KVP had ten slotte als spreekbuis Ons Noorden.

En toch was er destijds een grote, vreemde eend in de bijt: het Nieuwsblad van het Noorden. Deze krant was aan geen enkele politieke stroming gebonden. Dat leidde in 1947 tot een stevige aanvaring met het gemeentebestuur.

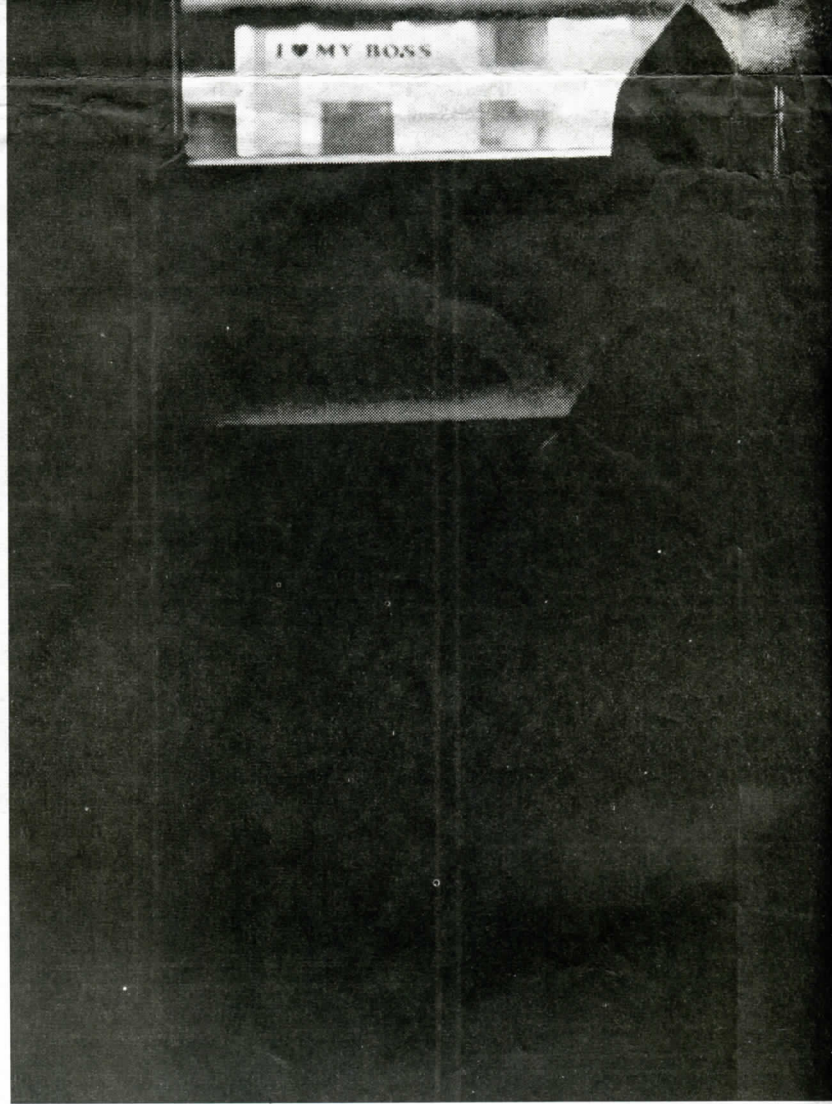
De gemeente was in die tijd druk bezig met de ontwikkeling van een nieuwbouwplan voor de verwoeste Grote Markt. Op een besloten vergadering praatte stedenbouwkundige M. Granpré Molière de raadsleden bij. Het Nieuwsblad kreeg lucht van de plannen en schreef er een stevig artikel over, compleet met commentaar.

„Mooie primeur”, zou je vandaag de dag zeggen, maar destijds waren de rapen gaar. De liberale burgemeester Cort van der Linden was woedend en verbijsterd over zoveel onfatsoen. Het Nieuwsblad werd uitgesloten van gemeentelijke informatie en kreeg geen gemeentelijke advertenties meer. Dit met instemming van de andere kranten en de gemeenteraad, al vond de Partij van de Vrijheid (voorloper van de VVD) dat de burgemeester wel wat erg hard van stapel liep.

Ingekapseld

Naar goed Nederlands gebruik werd de kwestie vrij snel weer bijgelegd. In de jaren daarna stelde het Nieuwsblad zich net zo volgzzaam op als de andere kranten. Al bleef het een neutrale krant, die met de verzuiling niets te maken had.

„Het Nieuwsblad is in feite ingekapseld door het gemeentebestuur”, vertelt Hajema. „Een van de vooraanstaande redacteuren, J. Ubink, kwam in een aantal gemeentelijke kunstcommissies.

▲ Luuk Hajema noemde zijn proefschrift 'De glazenwassers van het bestuur'. Vrijwilligers hebben in zijn ogen tot taak om het bestuur beter zichtbaar te maken.

Verder is het een rechtstreeks gevolg van de koude oorlog. In de eerste jaren na de oorlog vormden de PvdA, ook toen al de grootste partij in Groningen, met de CPN een links blok. Het Nieuwsblad moest daarvan weinig hebben. Maar toen in 1949 de koude oorlog begon, kwam er een breuk tussen de CPN en de PvdA, die toenadering tot de christelijke partijen zocht. Dat stemde het Nieuwsblad een stuk milder.

In de jaren zestig veranderde alles. De ontkerkelijking zette in, de verzuilde kranten verdwenen in hoog tempo. Het Vrije Volk maakte zich los van de PvdA. Het Nieuwsblad was in de stad verreweg de belangrijkste bron van nieuws, al kwam daar de Groninger Gezinsbode als serieus huis-aan-huisblad bij. Daarvan was Bart Tammeling hoofdredacteur. Hij was begonnen als journalist bij de Nieuwe Provinciale Groninger Courant, die was overgenomen door Trouw. Tammeling begon toen zijn eigen persbureau, met als belangrijkste opdrachtgever de Gezinsbode.

Groningen leek zich in die periode snel te ontwikkelen. Door de geplande aanleg van de Eemshaven en de vondst van het aardgas zouden stad en provincie hun achterstand bij de Randstad snel wegwerken, dachten velen.

In 1966 vond burgemeester J. Berger het tijd dat Groningen een eigen voorlichter kreeg. „Een duidelijke aanleiding was er niet”, vertelt Hajema. „Er gingen in die tijd wel meer stemmen op. De PvdA maakte ook toen al gewag van een groeiende kloof tussen burger en gemeente. De VVD vond het handig als er een voorlichter was die de ondernemers snel wegwijs maakte in het woud van regelingen.” Berger haalde Gerard van

den Berg naar Groningen. Van den Berg hield het hoofd van het bureau. Samen met Vara-persbureau die hoofd van het bureau werd. „Dat was wel bijzonder jong en werkten in Hilversum, daar dus een hele toekop. Ze dachten ook dat het allemaal ging gebeuren.”

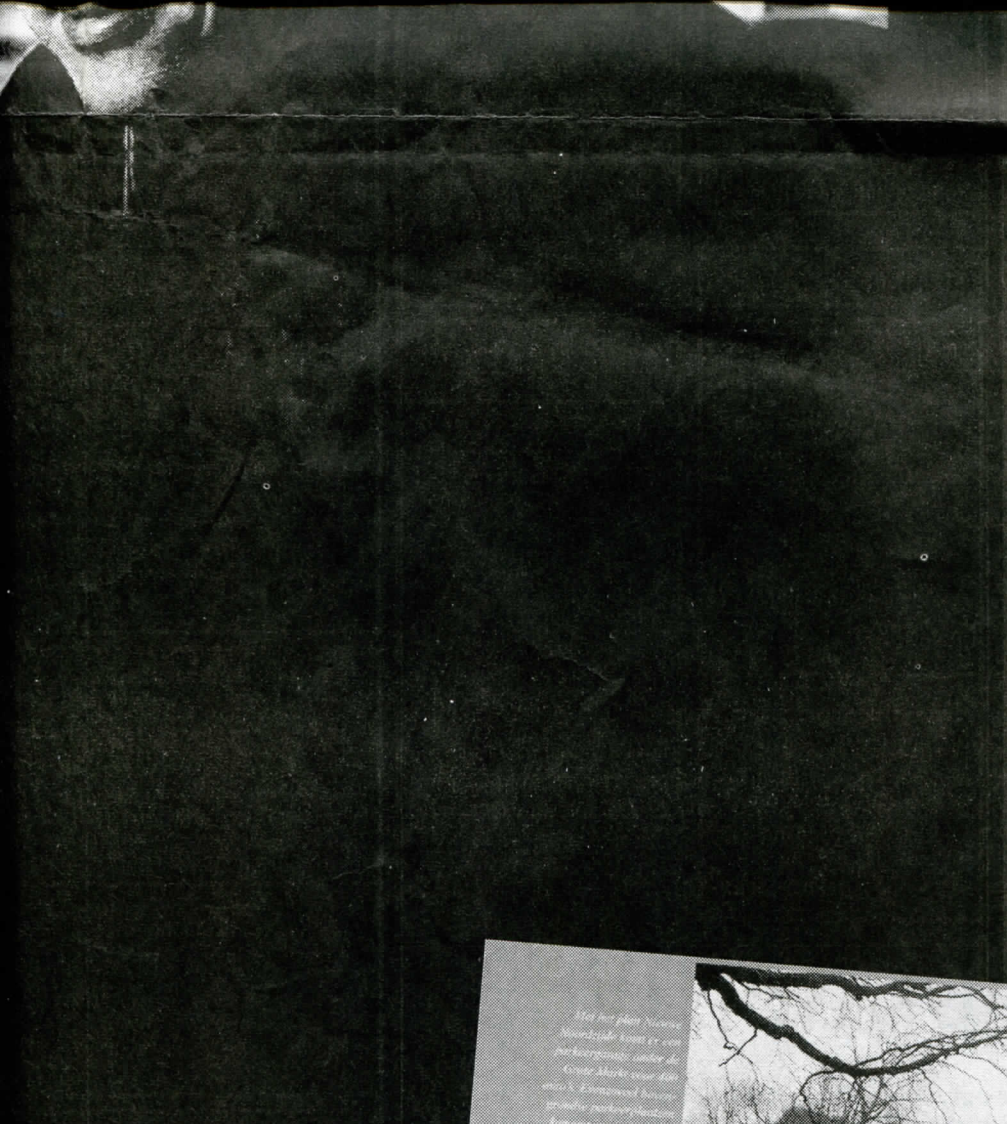
Zuur

Tania vertrok al na drie maanden. Van den Berg hield het hoofd van het bureau. Samen met Vara-persbureau die hoofd van het bureau werd. „Dat was wel bijzonder jong en werkten in Hilversum, daar dus een hele toekop. Ze dachten ook dat het allemaal ging gebeuren.”

Van den Berg had nog een andere rol. De opkomst van een generatie in de PvdA, onder leiding van Max van den Berg. „Gerard van den Berg uitstaan en toen duidend. Van den Berg had een leidende rol op het gebied van de partij, zat er voor Gerard van den Berg te trekken.”

De jaren zeventig werden gekenmerkt door linkse programcolleges, grote maatschappelijke discussies, hierbij speelden kranten een belangrijke rol. Wallage en Max van den Berg deden er hun best in om zelf de pers te vernieuwen. Nieuwsblad werkten jo

► Met deze advertentie wilde de gemeente Groningen de bevolking voorafgaand aan het referendum op 21 februari dit jaar warm maken voor de Nieuwe Noordzijde van de Grote Markt. De referendumcommissie stak er echter een stokje voor, omdat de advertentie niet neutraal zou zijn. De referendumuitslag was later desastreus voor het college van Ben W.

**van het bestuur'. Voorlichters en journa-
baarte maken.**

Foto Corné Sparidaens

erg naar Groningen, de latere presenta-
n het NCRV-programma 'Wie van de
amen met Vara-presentator Pier Tania,
oofd van het bureau culturele zaken
„Dat was wel bijzonder. Beiden waren
en werkten in Hilversum. Ze hadden
us een hele toekomst voor zich, maar
en ook dat het allemaal in Groningen
beuren."

vertrok al na drie jaar uit Groningen,
en Berg hield het een jaar langer vol.
den Berg heeft het trouwens wel leuk
den", zegt Hajema. „Hij kreeg van
meester Berger ook veel ruimte.
hij verkeek zich wel op hoe langzaam
mbtelijke molens draaien. En hij vond
onigse journalisten nogal zuur. Met
ndering van Bart Tammeling overi-

den Berg had nog een andere reden,
komst van een generatie jonge hon-
n de PvdA, onder aanvoering van
van den Berg. „Gerard kon Max niet
an en toen duidelijk was dat die
idende rol op het stadhuis zou krij-
at er voor Gerard niets anders op dan ver-
en."

aren zeventig werden de jaren van het
e programcollege, de polarisatie en van
maatschappelijke veranderingen. Ook
ij speelden kranten een grote rol. „Jacques
ge en Max van den Berg waren er heel han-
om zelf de pers te bespelen. Bij het
vsblad werkten jonge journalisten die het

Groningen is geen Schiermonnikoog

Op 21 februari komt u samen
meer over het plan: Nieuwe
Noordzijde. We hopen dat u
geïnteresseerd wordt in de
mogelijkheid. Hoe meer stemmen,
hoe beter we weten wat
Groningers echt willen.

In deze advertentie geven
begeerders en wethouders
van Groningen hun visie op
de stad en de rol van de
Nieuwe Noordzijde daarin.
Voor de politieke en financiële
inval van het plan worden
wij naar de Stadsraad
Nieuwe Noordzijde of om
meer: www.groningen.nl/nieuwenordzijde

Een veld kan je auto rij maken. Maar in de rest van Nederland
gebruiken de meeste mensen van tijd tot tijd een auto. Of we dat
leuk vinden of niet. De vraag is: hoe gaan we in Groningen om
met die realiteit?

Wij vinden dat het anderszeker in een historisch
stadscentrum onmogelijk moet worden. Wij vinden ook dat ge-
parkeerde auto's zoveel mogelijk uit het straatbeeld moeten
verdwijnen. Maar wij vinden tegelijkertijd dat de stad bereikbaar
moet blijven voor auto's. Want Groningen is geen veld.
Groningen is een stad.

Met de Nieuwe Noordzijde maken we er meer stad van.
Hoe precies? Dat ziet u in de Startnotitie Nieuwe Noordzijde of
op www.groningen.nl/nieuwenordzijde

Burgemeester en wethouders van Groningen

Nieuwe Noordzijde

veel gereserveerder op. Hij verwierf zich in die jaren veel gezag met zijn scherpe commentaren.

Na het vertrek van Van den Berg en Wallage verslechterde de verhouding tussen het Nieuwsblad en de politici op het stadhuis snel. Vaders' opvolger Ton Schuurmans wilde volgens Hajema een veel scherpere journalistiek. Schuurmans vond een aanhanger in stadsver- slaggever Menno Hoexum. Hajema: „Dat gebeurde in de jaren tachtig. De verhouding tussen de gemeente en het Nieuwsblad was in die tijd gewoon verziekt. Hoexum ergerde zich groen en geel aan de in zijn ogen arrogante machtspoli- tiek van de PvdA. De politici en de ambtenaren vonden op hun beurt dat het Nieuwsblad buitengewoon zuur en negatief was."

Ypke Gieterma was nu de grote man binnen de PvdA en die zette met veel elan in op vernieu- wing van de stad, met name de Verbindingska- naalzone. Het meest spectaculaire onderdeel daarvan was de nieuwbouw van het Groninger Museum, een plan dat op veel verzet stuitte bij de Groninger bevolking en slechts met een mini- male meerderheid in de raad werd aanvaard.

Ommekeer

Het jaar 1990 bracht een ommekeer. De PvdA leed in dat jaar een enorm verlies bij de raadsver- kiezingen. Bovendien was de opkomst nog nooit zo laag geweest. Het bracht de politici tot het in- zicht dat ze meer moesten doen om draagvlak bij de bevolking te vinden.

Begin jaren negentig stond er opnieuw een bouwplan voor de Grote Markt op stapel. Het 'nieuwe' stadhuis van architect Vegter vond bijna niemand mooi. Via een grootscheepse en- quête mocht de hele bevolking meebeslissen

over een nieuwe bebouwing voor deze locatie. Een grote meerderheid van de bevolking koos voor een ontwerp van architect Natalini voor de nieuwe Waagstraat, dat overigens be- paald niet naar de zin van een commissie van deskundigen was. Maar op een paar protesten na leek de bevolking zeer tevren- den.

Het had er dus alle schijn van dat de gemeentelijke politici nieuwe manieren hadden gevonden om de bevolking warm te maken voor nieuwe plannen. In dat licht be- zien is de gang van zaken met het volgende bouwplan voor de Grote Markt, de Nieuwe Noordzijde, ver- bazend. Nadat een grote meerderheid van de raad zich voor het plan had uitgesproken, veegde een nog grotere meerderheid van de bevolking het begin dit jaar in een referendum van tafel. Hoe konden de politici zo de plank misslaan?

Hajema: „Het plan voor de Waag- straat was kleinschaliger en is hele- maal gebouwd op grond van de gemeente. De noordzijde was niet in handen van de gemeente en daarbij waren dus veel meer partijen betrok- ken. Ten slotte was er natuurlijk dat hete hangijzer: de parkeergarage onder de Grote Markt. De auto is voor velen het symbool van wat niet moet, dus stemden ze tegen."

Het referendum maakte hoe dan ook duidelijk dat beleidsmakers nog steeds worstelen met de vraag hoe ze moeten

communiceren met de bevolking. Ondanks het feit dat er sinds de aanstelling van Gerard van den Berg bij de gemeente zeven stafafdelingen zijn gekomen met in totaal 45 voorlichters. Hajema concludeert dan ook aan het slot van zijn proefschrift dat er voor hem en zijn vakgenoten de komende jaren nog volop werk zal zijn.

'nieuwe' stadhu
bijna niemand m
quête mocht de

▲ **Luuk Hajema noemde zijn proefschrift 'De glazenwassers van het bestuur'. Voorlichters en journalisten hebben in zijn ogen tot taak om het bestuur beter zichtbaar te maken.**

Foto Corné Sparidaans

Verder is het een rechtstreeks gevolg van de koude oorlog. In de eerste jaren na de oorlog vormden de PvdA, ook toen al de grootste partij in Groningen, met de CPN een links blok. Het Nieuwsblad moest daarvan weinig hebben. Maar toen in 1949 de koude oorlog begon, kwam er een breuk tussen de CPN en de PvdA, die toenadering tot de christelijke partijen zocht. Dat stemde het Nieuwsblad een stuk milder.

In de jaren zestig veranderde alles. De ontkerkelijking zette in, de verzuilde kranten verdwenen in hoog tempo. Het Vrije Volk maakte zich los van de PvdA. Het Nieuwsblad was in de stad verreweg de belangrijkste bron van nieuws, al kwam daar de Groninger Gezinsbode als serieus huis-aan-huisblad bij. Daarvan was Bart Tammeling hoofdredacteur. Hij was begonnen als journalist bij de Nieuwe Provinciale Groninger Courant, die was overgenomen door Trouw. Tammeling begon toen zijn eigen persbureau, met als belangrijkste opdrachtgever de Gezinsbode.

Groningen leek zich in die periode snel te ontwikkelen. Door de geplande aanleg van de Eemshaven en de vondst van het aardgas zouden stad en provincie hun achterstand bij de Randstad snel wegwerken, dachten velen.

In 1966 vond burgemeester J. Berger het tijd dat Groningen een eigen voorlichter kreeg. „Een duidelijke aanleiding was er niet”, vertelt Hajema. „Er gingen in die tijd wel meer stemmen op. De PvdA maakte ook toen al gewag van een groeiende kloof tussen burger en gemeente. De VVD vond het handig als er een voorlichter was die de ondernemers snel wegwijs maakte in het woud van regelingen.” Berger haalde Gerard van

den Berg naar Groningen, de latere presentator van het NCRV-programma 'Wie van de drie'. Samen met Vara-presentator Pier Tania, die hoofd van het bureau culturele zaken werd. „Dat was wel bijzonder. Beiden waren jong en werkten in Hilversum. Ze hadden daar dus een hele toekomst voor zich, maar dachten ook dat het allemaal in Groningen ging gebeuren.”

Zuur

Tania vertrok al na drie jaar uit Groningen, Van den Berg hield het een jaar langer vol. „Van den Berg heeft het trouwens wel leuk gevonden”, zegt Hajema. „Hij kreeg van burgemeester Berger ook veel ruimte. Maar hij verkeek zich wel op hoe langzaam de ambtelijke molens draaien. En hij vond de Groningse journalisten nogal zuur. Met uitzondering van Bart Tammeling overigens.”

Van den Berg had nog een andere reden, de opkomst van een generatie jonge honden in de PvdA, onder aanvoering van Max van den Berg. „Gerard kon Max niet uitstaan en toen duidelijk was dat die een leidende rol op het stadhuis zou krijgen, zat er voor Gerard niets anders op dan vertrekken.”

De jaren zeventig werden de jaren van het linkse programcollege, de polarisatie en van grote maatschappelijke veranderingen. Ook hierbij speelden kranten een grote rol. „Jacques Wallage en Max van den Berg waren er heel handig in om zelf de pers te bespelen. Bij het Nieuwsblad werkten jonge journalisten die het

Groningen is geen Schiermonnikoog

Op 21 februari komt u samen met meer dan 1000 Groningers in de Grote Markt om te horen hoe het er nu voor staat met de realisatie van de planologische veranderingen in de stad. Hoe ziet de toekomst eruit? Hoe bepalen we wat er moet gebeuren? Hoe krijgen we de stad terug? Hoe krijgen we de stad terug? Hoe krijgen we de stad terug?

Een stad kan je antwoort maken. Maar in de rest van Nederland gebruiken de meeste mensen van tijd tot tijd een auto. Of we dat leuk vinden of niet. De vraag is: hoe gaan we in Groningen om met die realiteit?

Wij vinden dat het antwoort in een historisch stadscentrum ommeedigd moet worden. Wij vinden ook dat geparkeerde auto's zoveel mogelijk uit het straatbeeld moeten verdwijnen. Maar wij vinden tegelijkertijd dat de stad bereikbaar moet blijven voor auto's. Want Groningen is geen eiland. Groningen is een stad.

Met de Nieuwe Noordzijde maken we er meer stad van. Hoe precies? Dat ziet u in de Startnotitie Nieuwe Noordzijde of op www.groningen.nl/nieuwenoordzijde.

Burgemeester en wethouders van Groningen

Nieuwe Noordzijde

communiceren m
feit dat er sinds
den Berg bij de g
zijn gekomen me
jema concludeert
proefschrift dat e
de komende jaren